

BIULETYN OGRODÓW BOTANICZNYCH Nr 2, 1969

JAKUB MOWSZOWICZ, MARCIN PLIŃSKI

Katedra Systematyki i Geografii Roślin UŁ

WIELOPŁATKOWOŚĆ KWIATÓW U *Ranunculus polyanthemos* L. I U INNYCH GATUNKÓW JASKRÓW

W końcu maja 1968 r. zakwitły w ogródku przykładowym Katedry Systematyki i Geografii Roślin UŁ trzy okazy jaskra wielokwiatowego (*Ranunculus polyanthemos* L.), pochodzącego ze stanu dzikiego. Okazy te z powodu braku owłosienia łodygi, szypulek kwiatowych i kwiatów, należy zaliczyć do odmiany var. glaber Wimm. et Grab. Rosły one na nawożonej działce i wykazywały nadliczbową ilość płatków korony. Na najmniejszym osobniku spostrzeżono, obok zwykłych 25 kwiatów 5-płatkowych, 43 kwiaty 6-płatkowe, 18 kwiatów 7-płatkowych, 4 kwiaty 8-płatkowe oraz 1 kwiat 9-płatkowy. Na drugim, średniego wzrostu okazy, zakwitło 11 kwiatów o pięciu płatkach, obok których wyróżniono 19 kwiatów 6-płatkowych, 22 kwiaty 7-płatkowe, 12 kwiatów 8-płatkowych, 1 kwiat 9-płatkowy oraz 1 kwiat 10-płatkowy. Największe natomiast bogactwo wielopłatkowych kwiatów stwierdzono u bardziej rosłego okazy jaskra wielokwiatowego (ryc. 1), który miał, obok zwykłych 52 kwiatów 5-płatkowych, kilkadziesiąt kwiatów 6-7-8-9-10-płatkowych. Wyróżniono 21 kwiatów 6-płatkowych, 9-kwiatów 7-płatkowych, 8 kwiatów 8-płatkowych (ryc. 2), 4 kwiaty 9-płatkowe, oraz 4 kwiaty 10-płatkowe. To zjawisko pełnokwiatowości niekiedy występuje również w przyrodzie, zaznacza się to szczególnie u okazów jaskra wielokwiatowego.

Należy zaznaczyć, że na tym samym poletku występowały trzy okazy jaskra ostrego (*Ranunculus acer* L.), gdzie obok dominujących 5-płatkowych kwiatów w liczbie 57, 75 i 153 wyróżniono 10, 1 i 26 kwiatów z 6 płatkami korony, jeden 7-płatkowy oraz dwa i jeden 8-płatkowe. Podobnie rosnący obok jaskier rozesłany (*Ranunculus repens* L.) różnił się występowaniem obok 66 kwiatów 5-płatkowych, 22 kwiatami 6-płatkowymi i 1 kwiatem 8-płatkowym.

Ryc. 1. *Ranunculus polyanthemos* L. var. *glaber* Wimm. et Grab. Jaskier wielokwiatowy odm. naga o licznych wielopłatkowych kwiatach. — Fot. M. Pliński

Ryc. 2. Przykłady wielopłatkowych kwiatach u *Ranunculus polyanthemos* L. — Fot. M. Pliński

Wydaje się, że zjawisko petaloidalności, tj. przejścia pręcików w płatki i powstającej w związku z tym pełnokwiatowości, można właśnie obserwować na powyższym przykładzie wielopłatkowości u jaskra wielokwiatowego. Możliwe iż w tym przypadku nawożenie mogło być czynnikiem powodującym zjawisko petaloidalności.

JANINA SZOBER

Ogród Botaniczny UW

KILKA SŁÓW O INTERESUJĄCYCH GATUNKACH Z RODZINY PSIANKOWATYCH

W rodzinie psiankowatych (*Solanaceae*) znane są rodzaje lub tylko gatunki wykształcające na różnych częściach nadziemnych mniej lub bardziej silne kolce.

U bielunia np. (*Datura*) kolcami okryte są jedynie owoce, wyjątek stanowi odmiana *D. stramonium* L. var. *inermis*, której owoce są ich pozbawione. Nazwa odmianowa podkreśla, że bezbronność torebek jest zjawiskiem nietypowym dla tego rodzaju. Większość natomiast przedstawicieli rodzaju psianka (*Solanum*) pozbawiona jest kolców. Wyjątki stanowią niektóre gatunki występujące w St. Zjedn. Am. Półn. i w Abisynii.

Z „kolczastych“ psianek Ogród nasz w kolekcjach swych posiada: *Solanum sisymbriifolium* Lam., *S. rostratum* Dun. i *S. citrullifolium* A. Br.

Solanum sisymbriifolium jest rośliną roczną, dochodzącą do 2 m wysokości, silnie rozgałęzioną, o łodygach pokrytych długimi (2—3 mm), mocnymi, pomarańczowymi kolcami (ryc. 1). Takie same kolce występują na osiach kwiatostanów, szypułkach kwiatowych, mięsistych działkach kielicha i na nerwach zarówno dolnej, jak i górnej powierzchni liści. Spomiędzy sztywnych, kolczastych, lekko odwinętych działek wyłania się czerwono zabarwiona, duża (do 3 cm), mięsista, lśniąca jagoda. Piękny zestaw barw: pomarańczowe kolce, żółto-zielone działki kielicha i jaskrawo czerwone owoce na tle soczystej zieleni, głęboko wcinanych liści (ryc. 2) czynią roślinę wysoce ozdobną.

Ojczyzną tego gatunku są stany Oregon i Kalifornia oraz wybrzeża Oceanu Atlantyckiego.

Na wiosnę, w miejscu gdzie na jesieni roku poprzedniego opadły jagody, wyrastają całymi kępami jasnozielone, nieuzbrojone jeszcze siewki.

Solanum rostratum Dun. jest rośliną roczną, niską, dochodzącą zaledwie do 80 cm, krzaczasto rozgałęziającą się, o uzbrojonych w długie, ostre, słomianożółte kolce — łodygach, pędach kwiatostanowych, liściach i działkach kielicha. Zielone, nawet po dojrzeniu, jagody są całkowicie ukryte w kolczastych kielichach, które otaczają je tak ściśle, że stwarzają wrażenie zrosniętych z owocami (ryc. 3). Jagody dojrzewają bardzo późną jesienią, nasiona do ziemi dostają się po uschnięciu rośliny. *S. rostratum* występuje w licznych stanach części środkowej Ameryki Pół-